

képpen betölt. Az egyre szélesebbkörű kutatások is azt mutatják, hogy a korszerű magyar nevelés kialakulásához a maga munkásságával nagyban hozzájárul.

Jankovits Miklós dr.

Dr. Mihelics Vid: A szociális kérdés és a szociálizmus. Budapest, 1935. A szerző kiadása. Ára: 2.— pengő.

Korunk legnagyobb, legégetőbb kérdései a szociális problémák. A liberális kapitalizmus a kíméletlen versennyel és túlhajszolt termeléssel csödbe vitte a világgazdaságot. Az ellenhatásként fellépő marxista szociálizmus viszont az ellenkező végtelennel még nagyobb katasztrófa felé sodorja az emberiséget. A széles néptömegek pedig a különféle szociális jelszavak és elméletek áradata között nem tudják merre igazodjanak. Az új szociális rend kialakulásához ezért mindenekelőtt nagy felvilágosító, népnevelési munka szükséges, melyben ki kell venniük részüket mindazoknak, akik széles néprétegek oktatásával foglalkoznak, előttük tekintélyként állanak.

Ehhez a munkához nagy szükség van rövid, népszerű, de tudományos tárgyilagossággal és meggyőző érvelésekkel megírt könyvekre, melyekből a népnevelők a nemzeti közvéleményt egészséges irányba terelhetik. E célnak kitűnően megfelel Mihelics Vid kis könyve.

A szerző itt elsősorban a marxi szociálizmus súlyos tévedéseit mutatja ki világosan, meggyőző erővel. Különösen kiemeli a magántulajdon, a tőke és a munka viszonya, az osztályharc, a történelmi materiálizmus, az agrárpolitika körül kialakult marxista elméletek tarthatatlanságát. Nem hosszas elméleti fejtegetésekkel érvel, hanem szemléltető adatokkal és konkrét tanulságos példákkal, különösen a szovjet életéből. Rámutat arra, hogy a szovjetmunkás helyzete sokkal rosszabb, mint a kapitalista országokban dolgozó munkásoké. A szovjet tulajdonképpen a legkegyetlenebb kapitalista, mely a végső bukást csak oly mértékben tudja elkerülni, amint eredeti elméletét feladva, a magántulajdon felé közeledik. A marxizmus mindig a városi proletárok pártja volt, és mint ilyen, a parasztság ellensége.

A szerző fejtegetései közben mindig szem előtt tartja, hogy népnevelők számára ír és sok helyen ad praktikus tanácsot az előadások, viták, irányítására. E rendkívül érdekes és használható könyvecske hiányaként legfeljebb azt említhetjük meg, hogy néhol kissé egyoldalúan hallgat a kapitalizmus hibáiról és a szocialisták néhány jogos törekvéséről.

Kivánatos, hogy e kis könyv minél szélesebb körökben terjedjen.

Somogyi József dr.

Babits Mihály: Az európai irodalom története. Budapest: 1936. Nyugat.

A modern irodalomtudománynak már hosszabb idő óta egyik legégetőbb problémája a szintézis kérdése: egységbefoglalni a pozitivisták lexikonhoz hasonló felsorolásait és az író-individuumokon túljutva, valamilyen egységet adni a már belső természetétől fogva is szerteszét kívánczó anyagnak. Legtöbben végtelenszerű megoldást választottak, az író-individuumok helyébe a korszellemet, illetve az ebből fakadó ezme-stílus, vagy érzelem-áramlatokat tették, az előző aprólékosság után most szükségképpen általánosítva, elnagyolva. Az új, nem egészen szabatosan szellemtörténetinek nevezett, módszerek felvető-

dése új lendületet adott az összehasonlító irodalomtörténeti, vagy ahogy a módszer egyik jeles képviselője nevezi, európai irodalomtörténeti kutatásoknak is. Az utóbbi elnevezés azt akarja kifejezni, hogy immár elsősorban nem összehasonlításról, hanem az egyes európai irodalmak valamilyen közös, átfogó szempontból való nézéséről van szó.

Ez a szemlélet, melynek ma magátólérthetően nem a németek, hanem a franciák az exponált képviselői, máris sok új eredményt hozott, különösen a korai romantika (préromantisme) feltárása terén s többek között a magyar irodalomtudományt is szerencsésen termékenyítette meg. Az egész európai irodalmat átfogó szintézishez azonban még nem jutott el.

Nem tudom, ismeri-e Babits Mihály az európai irodalomtörténet új eredményeit és képviselőit? „Szellemtörténeti helye“ mindenesetre mellettük van, alapelgondolását tőlük is vehette volna. Ő sem az egyes népek egymásmellé állított, csak az azonos kötéssel és tartalomjegyzékkel egyesített irodalomtörténetét írja meg, nem azt, amit az iskoláinkban még ma is forgatott Heinrich-féle munkában, vagy újabban Wieglernél láttunk. Babits nem aprózta fel az irodalmat országok szerint, hanem az európai irodalmat szerves egységnek véve, egymásmellett mutatja be minden kor minden nemzetiségű íróját. Csokonai Rousseau mellé kerülhet így s egyszerre beszélhet Proustról és Freudról, mindez művészi kompozíciónak is nagyon szép, tanulmányzó olvasó pedig valóban az európai irodalom történetét kapja, az európai irodalomét, nem pedig külön-külön a franciáét, németét, avagy oroszét, mint eddig. Az egyes eszme-, vagy stíluskorszakok is, mondjuk például a preciosité, felvilágosodás, romantika vagy a népiesség európai áramlatok számára, bár egyik sem az az elvont, ködös valami, ami az újabb német tudósoknál, mindig az írókon, művészeken keresztül jelenik meg és ezért szintézist tud adni anélkül, hogy el ejtené az analízis finomságait. Az, hogy ezt a két, egymásnak ellentmondó törekvést törés nélkül, sőt mindvégig a magas írásmű színvonalán valósítja meg, önmagában is elsővé teszi azok között, akik az utóbbi időben az európai irodalommal foglalkoztak. Kultúránk ragyogó bizonyítéka, hogy ezt a könyvet magyar ember írta s készülő idegennyelvű fordításai bizonyára szerencsésen termékenyítik meg azokat is, akik más szempontból nézik a kérdést.

Babits szempontja ugyanis nem a historikus érdeklődésével néző tudósé, nem törődik azzal, hogy a tizenharmadik század irodalmi ízlésére Marmontel vagy Metastasio jellemzőbb, mint Voltaire és ragaszkodik a régi babonához, miszerint az irodalom azoknak a műveknek az összessége, melyeket ma remekműveknek hiszünk. Szempontja tehát inkább az olvasó szempontja (mindjárt hozzá is kell tennünk, hogy a legmagasabbrendű olvasóé) s ha a könyv még első tájékozódást adó kézikönyvnek is kitűnő, legizgalmasabb benne nyomonkövetni azt, hogy Magyarország egyik legnagyobb élő írójának ízlése hogyan játszik bele a könyvbe, kit szeret Babits és kit nem? Természetesen lehetne arról is beszélni, hogy ez az ízlés nem hordja-e sokhelyt magán a századelejének bélyegét, nem hajlik helyenként túlságosan a túlfinomult felé, lenézve a szellemességet, az iróniát és a formabontás fiatalos lázadását? Azt is kérdehetjük, hogy nem túlságosan arisztokrata-e Babits európai irodalma, nem-e csak az *előkelő* gesztusokat veszi észre, efelejtve azt, hogy az irodalomtörténet nem kizárólagosan a nagy egyéniségek története, hanem például az emberi

ízlése is? Annak azonban, aki jó könyvekről akar megbízható véleményeket hallani, Babits módszere mondhat legtöbbit. Azt hisszük, nem túlozunk, ha a könyvön azért is örvendezünk, mert ez az első, amelyik mindenképp alkalmas arra, hogy a világirodalomnak az eddiginél szélesebb magyar közönséget neveljen. Vajjon, nem ép a tizenkettedik órában-e?

Baróti Dezső dr.

A tanítás problémái Budapest (1936.): Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. 11. szám. Fischer Vilmos: **Az ének szerepe a modern nyelvek tanításában.** 12. szám. **Új magyar költők.**

Nem is tudjuk hirtelen, mit emeljünk ki *Fischer Vilmos* kitűnő tanulmányából, azt-e, hogy mindvégig a modern nyelvtudomány nálunk bizony még csak szűk körökben ismeretes eredményeinek figyelembevételével íródott, vagy pedig a szerző kitűnő pedagógiai érzékét? A kettő bizony nem mindig jár együtt.

A tanulmány a nyelvtudománynak azokon a jórészt újabb tételein alapszik, melyek a nyelv érzelmi, hangulati elemeit emelik ki. Alapgondolata az, hogy valamely nyelv tökéletes megtanulása nemcsak az egyes nyelvek mögött levő sajátos gondolkozásformáknak, hanem elsősorban a zenei elemeknek elsajátításán alapszik. Nem elég a jó-rossz szabályokba szorított nyelvtani elemek bemagolása, a hangzó beszéd törvényeit is ismerni, helyesebben érezni kell. Ennek éreztetésére legalkalmasabb az énekeltetés. Ha a tanuló idegen nyelvű dalokat énekel, könnyebben megtanulhatja azt, ami különben nagyon nehéz, a nyelvrítmust, a hangsúlyt, a mondatmelódiát (ez a legnehezebb!) és fogalma lesz a szóhangulatról is. Ezenkívül megismerkedhetik az illető nép érzelmvilágával.

Fischer Vilmos példáit a német dalköltészetből veszi s ha tételei más nyelvek tanításánál is jól használhatók, úgy érezzük, a tanulmány nem is juthatott másnak eszébe, mint annak, aki szereti a német *Liedeket*. A polgári iskolában, hol a német irodalom remekeit még alig lehet tárgyalni, az ifjúságnak különben is többitmondó dalok különösen alkalmasak lehetnek arra, hogy valamit megsejtessenek a német szellemből és talán arra is, hogy az igazi magyar zenét ezután ne tévezzék össze a nagy német muzsika magyaros köntösbe bújtatott selejtes utánzataival.

Az énekeltetés gyakorlati megoldását a tanulmány írója úgy képzei, hogy például (a középiskola) második osztályában heti öt órából egyet erre lehetne fordítani s minden óra utolsó öt percét ezzel lehetne kitölteni. A tanár felolvasná a szöveget, azután felolvasatná egy osztállyal s utána énekelnének.

A tanulmány alapgondolatát a nyelv érzelmi, hangulati elemeinek pedagógiai célú felismerését nem győzzük eléggé dicsérni. A magyar nyelvtudomány különben még csak kevesett foglalkozott a nyelv hangulati kérdésével, (említsük meg itt Zolnai Béla alapvető munkáit) és így tanáraink különös okulással olvashatják el ezt a minden sorában gondolatébresztő tanulmányt.

A Tanítás Problémáinak újabb kötete az Arany János-utáni magyar lírát hozza közelebb az iskolához. Az anthológiák mindig nagy szerepet töltenek be az ifjúság életében. Teljes kiadást olvasni már az érettebb évek studiuma, s